

ANTİBİYOTİK FARKINDALIK GÜNÜ

18 KASIM 2025

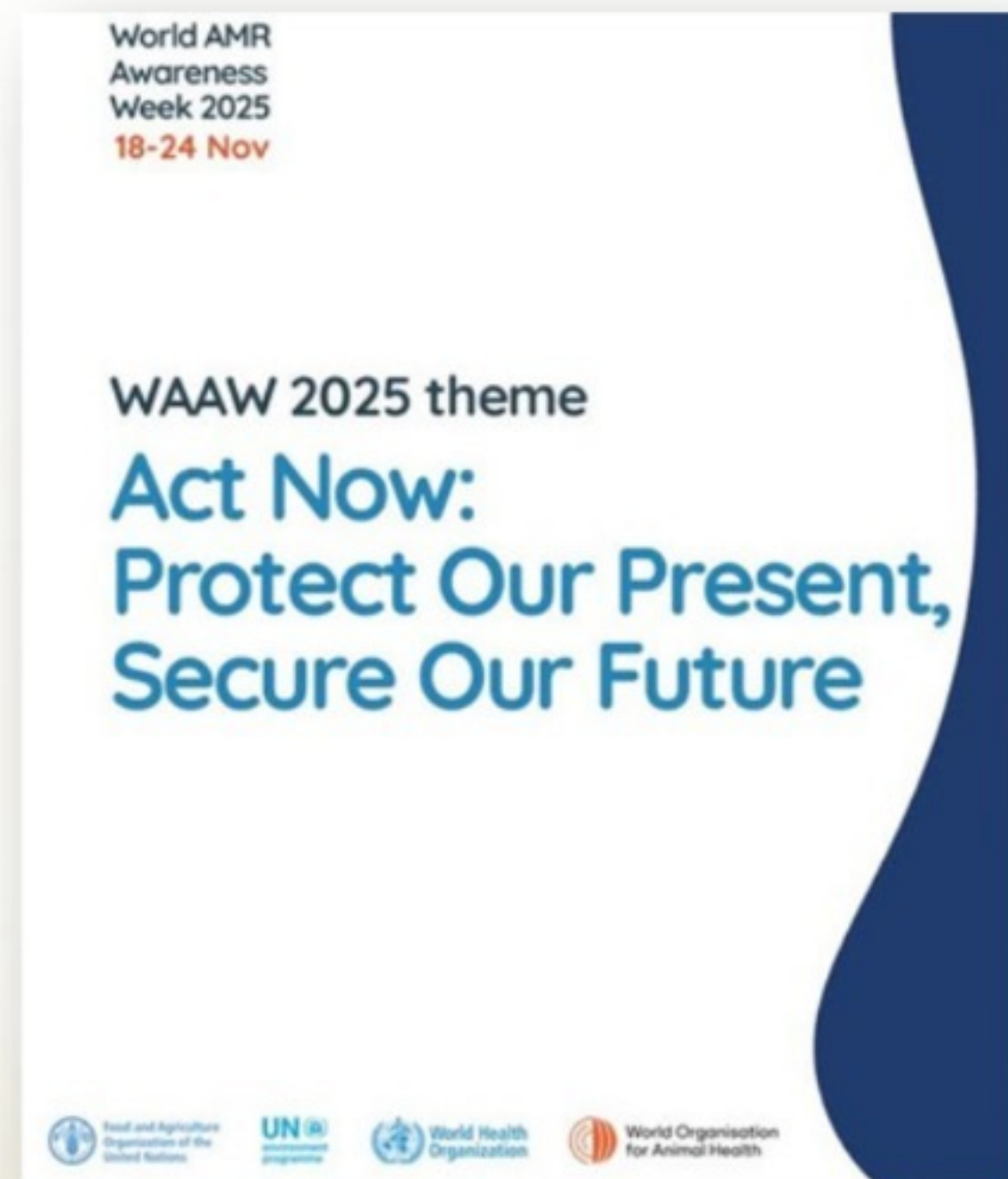

Prof.Dr. Ender YARSAN

Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Derneği Başkanı

Avrupa'da 18 Kasım olarak değerlendirilen "Antibiyotik Farkındalık Günü", Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2023 yılında alınan bir kararla uluslararası ölçekte "Antimikrobiyal Direnç Farkındalık Haftası" olarak kutlanmaktadır. Antibiyotik farkındalığı yaklaşımının en önemli parçası kuşkusuz "Antimikrobiyal Direnç" kavramıdır. Antimikrobiyal Direnç bugün için tüm Dünya'da ve Ülkemizde önemi giderek artan güncel bir kavramdır. Bu konu uluslararası ölçekte en üst kurumlar ve yetkililer tarafından sahiplenilmekte ve direncin önlenmesi konusunda ulusal/uluslararası strateji planları hazırlanmaktadır.

- Antibiyotiklere dirençli bakterilerden kaynaklanacak şekilde 2019 yılında Dünya genelinde 1.27 milyon insan ölmüştür,
- Bu sayı 2021 yılında 4.71 milyon ölüm olarak ifade edilmiştir.
- "Eğer önlem alınmazsa antibiyotik dirençli bakterilerden ileri gelen hastalıklardan dolayı 2050 yılında 10 milyon insanın öleceği" ifade edilir. Tabi bir de konunun ekonomik boyutu vardır; eğer böyle bir durum gerçekleşirse yapılacak sağlık harcamalarının da 66 trilyon pound olacağı beklenmektedir.
- Kontrol altına alınmazsa Dünya Bankasına göre 2050 yılına kadar küresel gayri safi yurtiçi hasılanın %3,8 azalması ve 28.3 milyon insanın aşırı yoksulluğa sürüklenmesi beklenmektedir.
- Mevcut durumda antibiyotiklere dirençli bakterilerden kaynaklanacak şekilde dünyada her 45 saniyede bir insan ölmektedir; 2050 yılında ise bu rakam her 3 saniyede bir insan şeklinde gerçekleşecektir.
- 2021 yılı itibariyle dünyada hayvan sağlığı hizmetlerinde kullanılan antibiyotik miktarı 81,084 ton olarak ifade edilmektedir.

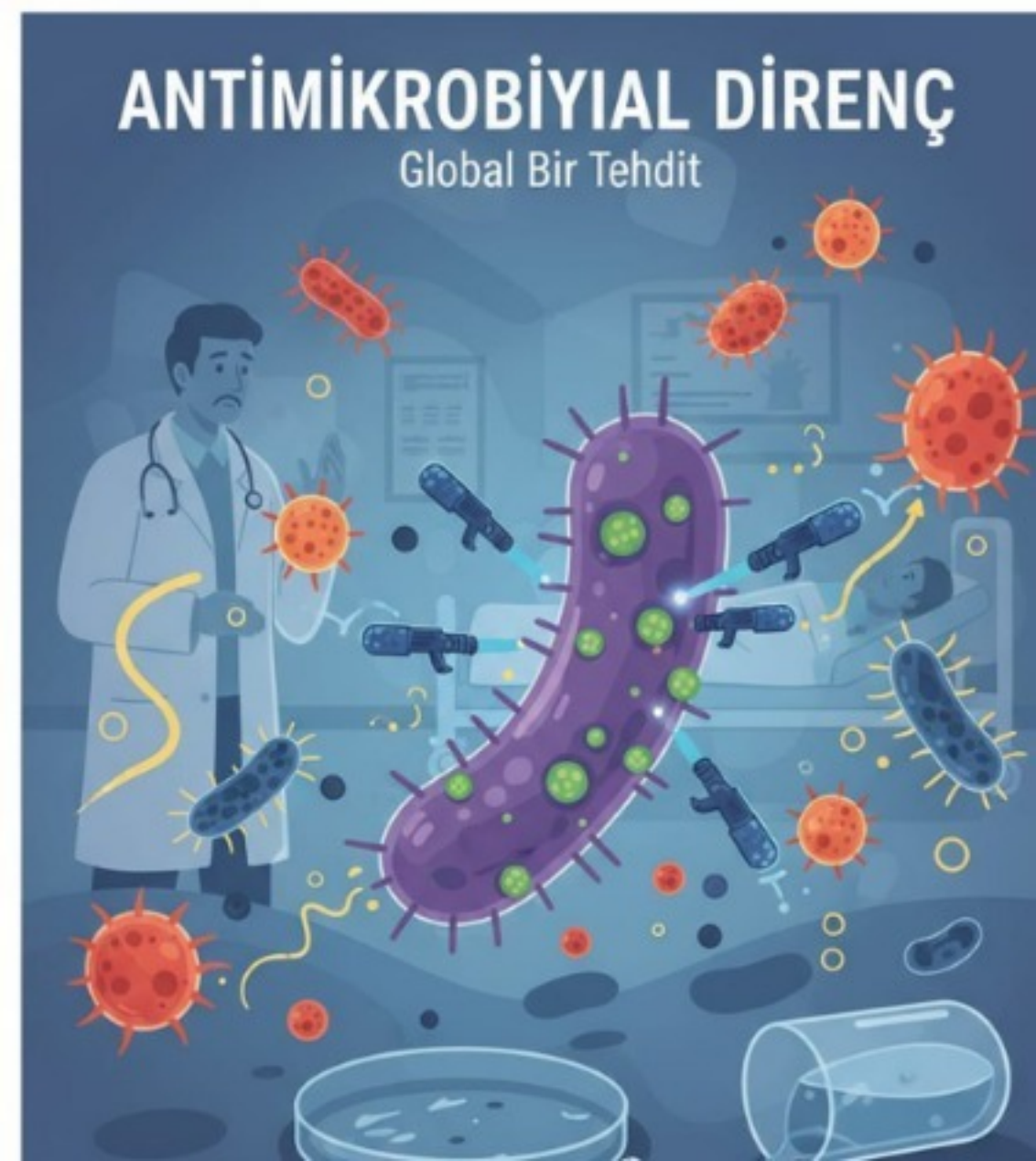
Uluslararası düzeyde dört Sağlık Otoritesi; Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (WOAH) 2025 Yılı için Dünya Antimikrobiyal Direnç Farkındalık Haftasının temasını: **“Şimdi Harekete Geçin: Bugünümüzü Koruyun, Geleceğimizi Güvence Altına Alın”** olarak açıklamışlardır.

Çeşitli mikroorganizmaların sentezleyip kültür ortamına salıverdikleri maddelerle diğer hastalık yapıcı etkenlerin gelişmesini engellemeleri veya öldürmeleri “Antibiyotik” terimi ile ifade edilir. Antibiyotikler; öncelikle bakteriyel hastalıklarla mücadelede kullanılan etiyolojik tedavi ajanları olarak tanımlanırlar. Bu ilaçlar; özellikle, enfeksiyöz hastalıklarla mücadele ve bulaşıcı hastalıklarda bakteriyel etkenin yayılmasını önlemek amacıyla tercih edilirler. Bununla birlikte; diğer temel kullanım alanları ise;

- *Hastalıkların tedavisi,*
- *Profilaksi,*
- *Hastalıkların yayılmasını önleme,*
- *Zoonoz hastalıkların insanlara geçişini önleme,*
- *Yüksek kalitede ve güvenilir hayvansal gıda elde edilmesi ile*
- *Gıda kaynaklı hastalıklardan korunmadır.*

2025 yılı Kasım ayı itibariyle Ülkemizde veteriner hekimliğinde ruhsatlı ürün sayısı 1790’dır. Bunlarında 840’ı antibakteriyel ilaçtır. ABD’de üretilen antibiyotiklerin %70’i (15-25 bin ton) hayvan yetiştiriciliğinde tedavi dışı amaçlarla kullanılmaktadır. ABD’de hayvancılık alanında antibiyotik kullanımı, tıp alanındaki tüketimin 8 katıdır. 2010 yılı itibariyle tüm Dünya’da çiftlik hayvanlarında en az 63.200 ton antibiyotik kullanıldığı ifade edilmektedir. Dünyada nüfusun artması ve gıdaya olan talebin de yükselmesi, sonuçta antimikrobiyallerin kullanımının da artmasına neden olacaktır. Bu doğrultuda olacak şekilde 2010 yılından 2030 yılına kadar %67’lik bir artışın olacağı tahmin edilmektedir.

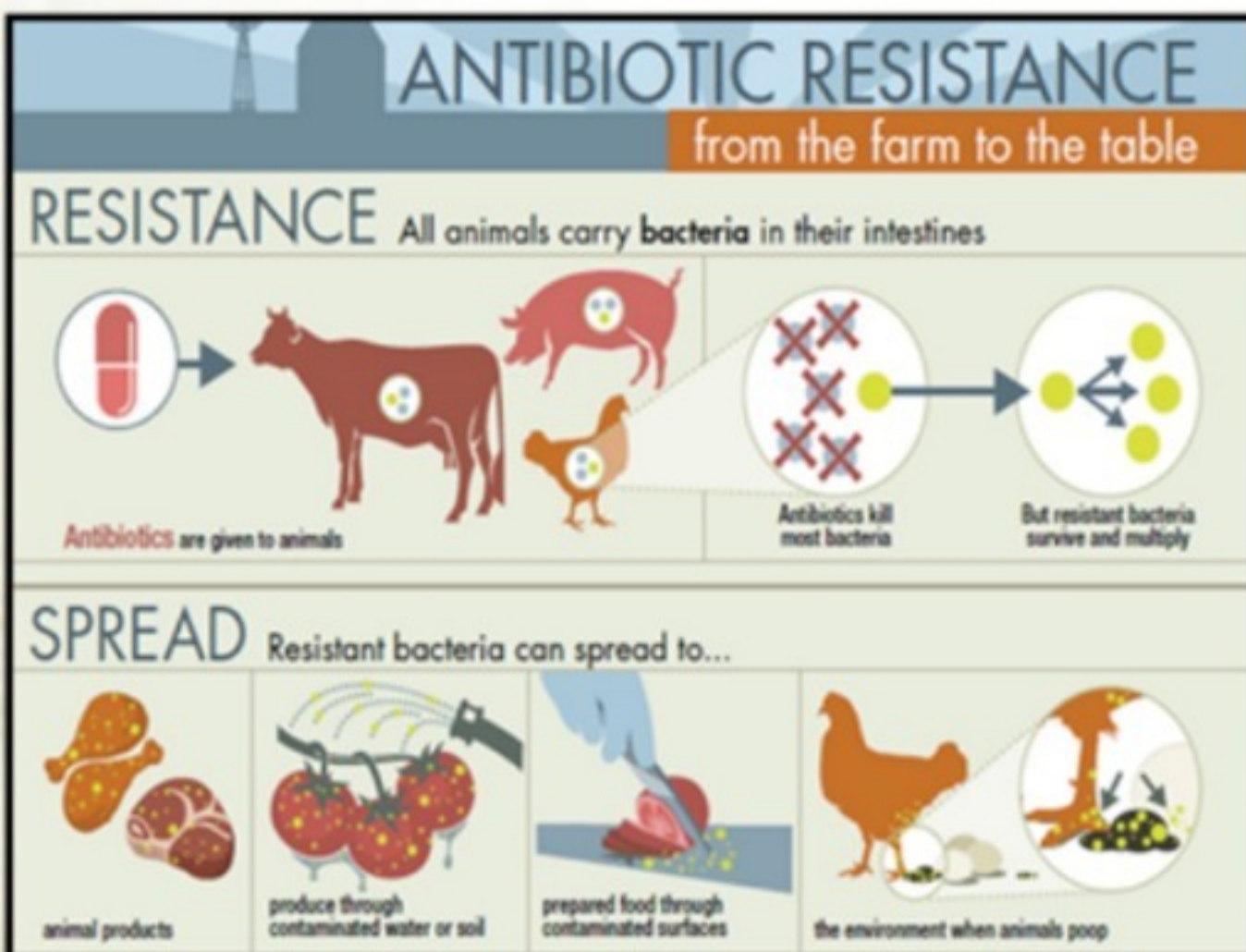

Patojen mikroorganizma veya suşun, antimikrobiyal (antibiyotik, antifungal, antiviral, antimalaryal ve antelmintik) ilacın kullanıldığı doz aralığında, ilaç tarafından etkilenmemesi “Direnç” olarak tanımlanır.

Antibiyotiklere dirençli bakteriler bir yandan kendisine önceden etkili ilaçların etkinliğini ve sağaltımın yararlılığını azaltırken, bir yandan da zoonotik nitelikteki hastalıkların yaygınlaşmasına yol açarlar. Bu yönden konu, halk sağlığı bakımından da çok önemlidir.

Antibiyotik Direncinin Nedenleri:

- Antibiyotiklerin antibiyogram yapılmadan ve rastgele dozlarla uygulanması
- İnsan ve hayvanlarda hastalık önleme ve kontrol stratejilerindeki eksiklikler
- Küresel antibiyotik kalıntı tarama ve izleme programlarındaki yetersizlikler
- Yeni ürün araştırma ve geliştirilmesinde eksiklikler

Antibiyotik Direnci Hangi Yollarla Aktarılır?

- Hayvansal ürünler
- Dışkı ve benzeri hayvansal atıklar
- Kontamine su ve toprak
- Hayvansal ürünlerin hazırlandığı kontamine yüzeyler
- Bazı olaylarda hayvansal üretim tesisleri çevresindeki sinek ve haşereler
- İnsanların seyahat etme kolaylığı ve sıklığı

Antibiyotik Direncinin Önlenmesinde Neler Yapılabilir?

Bireyler

- Antibiyotikler sadece hekimler tarafından reçete edildiğinde kullanılmalı,
- Eğer hekim ihtiyaç olmadığını söylediye asla antibiyotik talep edilmemeli,
- Antibiyotik kullanırken her zaman doktorun tavsiyesi takip edilmeli,
- Hiçbir zaman başkalarının antibiyotikleri kullanılmamalı ve başkalarına verilmemeli,
- Enfeksiyonlar; ellerin düzenli yıkanarak, hijyenik yiyecek hazırlanarak, hasta insanlarla yakın temastan kaçınarak ve düzenli aşılama ile engellenebilir. Dolayısıyla hastalıkların önlenmesi için temel hijyen bilinci arttırılmalıdır.

Yetkili Otorite

- Antibiyotik direnciyle mücadeleye yönelik ulusal bir eylem planı oluşturulmalı,
- Antibiyotik dirençli enfeksiyonların gözetimi sürekli sağlanmalı,
- Enfeksiyon önleme ve kontrol tedbirlerinin politikaları, programları etkin kılınmalı,
- Kaliteli ilaçların uygun bir şekilde kullanılması ve satışı düzenlenmeli ve teşvik edilmeli, eller, kullanılan malzemeler ve çalışma ortamlarının temiz olduğundan emin olunmalı,
- Sadece ihtiyaç duyulduklarında antibiyotikler reçetelenmeli ve uygulanmalı,
- Yetkili otoriteye antibiyotik dirençli enfeksiyonlar bildirilmeli,
- Hastalara antibiyotiklerin doğru şekilde alınması, antibiyotik direnci ve yanlış kullanımın tehlikeleri hakkında bilgi verilmelidir.

Endüstri

- Yeni antibiyotiklerin, aşılardan, teşhis cihazlarının ve diğer araçların araştırma ve geliştirme yatırımları yapılmalıdır.

Tarım Sektörü

- Antibiyotikler hayvanlara sadece veteriner hekimlerin kontrolü altında verilmeli,
- Büyüme faktörü olarak veya hastalıkları önlemek için antibiyotik kullanılmamalı,
- Antibiyotik ihtiyacını azaltmak için hayvanlar aşılanmalı ve gerekirse antibiyotiklere alternatif uygulamalardan yararlanılmalı,
- Hayvan ve bitki kaynaklarından gelen gıdaların üretim ve işlenmesindeki tüm aşamalarda iyi uygulamalar teşvik edilmeli ve uygulanmalı,
- Çiftliklerde hastalıkları engellemek için biyogüvenlik, hijyen şartları ve hayvan ıslahı geliştirilmelidir.

Antibiyotik Direncinin Önlenmesinde Neler Yapılabilir?

Antimikrobiyal Direnci önleme noktasında yapılacak çalışmalar “Tek Sağlık Yaklaşımı” içerisinde ele alınmalı, yürütülecek çalışmalar bir merkezde toplanarak “Koordinasyon” sağlanmalıdır. Sorun, kısa vadeli bir yaklaşımla çözülebilecek nitelikte değildir. Dolayısıyla uzun süreli mücadeleyi hedef alacak bir “Kararlılıkla” çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

“TEK SAĞLIK YAKLAŞIMI – KOORDİNASYON - KARARLILIK”

Enfeksiyon önleme ve kontrol tedbirlerinin politikaları, programları ve uygulanması etkin kılınmalı, kaliteli ilaçların uygun bir şekilde kullanılması ve satışı düzenlenmeli ve teşvik edilmeli, bu konuda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu anlamda özellikle yetkili ve güçlü bir veteriner otoritesi oluşturulmalıdır.

